ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΟΝ 8 (2019) 67-74
www.grammateion.gr

ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Οἱ ἐπιγραφικὲς καὶ ἀρχαιολογικὲς περιηγήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιγραφικῆς Ἑταιρείας στὴν Ἀνάφη

Μνήμη
Χαραλάμπη Σιγάλα
(Ἀκρωτήρι 24.7.1978)

Εἰδήσεις περὶ τῶν ἐπιγραφικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν περιηγήσεων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιγραφικῆς Ἑταιρείας στὴν Ἀνάφη ἔχει δημοσιεύσει στὸν *ΗΟΡΟΝ*[1] ὁ ὑπογραφόμενος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ γραμματέως της. Σύντομο χρονικὸ τῶν περιηγήσεων δημοσιεύω ἐδῶ, διότι μεγαλώνω, ὁ χρόνος περνᾶ, ἡ μνήμη ὁμηλίκων καὶ νεωτέρων ἐξασθενεῖ καὶ τὸ παρελθὸν ξεθωριάζει.

Στὴν Ἀνάφη πρωτοπήγαμε μὲ τὴν Σοφία Ἰωαννίδου τὸ 1977. Ἐπαναλάβαμε τὸ ταξίδι τὸ ἑπόμενο ἔτος (1978), σύζυγοι πλέον. Ἐπανήλθαμε τὸ 1980, 1981, 1990, 2002, 2004 καὶ 2005.

Τὸ 1977 εἶδα πρώτη φορὰ τὴν ἀρχαϊκὴ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀλκυτίωνος, *IG* XII 3, 255, στὴν Ἁγία Τράπεζα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Σταυροῦ στὴν Χώρα.[2] Στὴν *Παναγία στὸ Δοκάρι* (εἰκ. 1) ἀνεβαίνοντας πρὸς τὴν ἀκρόπολη τῆς ἀρχαίας Ἀνάφης εἶδα δύο ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές. Στὸ ἑπόμενο ταξίδι τὶς ἀντέγραψα (27.7.1978).[3] Στὸ ἴδιο ταξίδι περισυνέλεξα κεραμεικὴ τῶν μυκηναϊκῶν καὶ ἀρχαϊκῶν χρόνων ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα σημεῖα τοῦ λόφου τῆς Χώρας τῆς Ἀνάφης· –ἀργότερα παρέδωσα τὰ ὄστρακα στὸν τότε ἐπιμελητὴ Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἐφορείας Κυκλάδων Χαραλάμπη Σιγάλα (1941-2005), φίλο καρδιακὸ[4] ποὺ χάθηκε πρόωρα. Ὄστρακα, τῶν Ἑλληνιστικῶν ὅμως χρόνων, περισυνέλεξα ἀπὸ τὴν *Βαγιὰ* καὶ τὸ 1990 ἀπὸ τὸ *Πυργί* (βλ. κατωτ.).

Στὸ τρίτο ταξίδι ἐντόπισα (17.7.80) ἄλλη μία ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ σὲ παρακείμενη *μάντρα* τῆς *Παναγίας στὸ Δοκάρι*[5] καὶ μία ἀκόμη σὲ ἐρειπωμένη κατοικιὰ κτισμένη μὲ ἀρχαῖα

Εὐχαριστῶ τοὺς ἐκδότες τοῦ *Γραμματείου* Ἔλ. Ζαββοῦ, Γεωργία Μαλούχου καὶ Γιῶργο Παπαδόπουλο, διότι ἐδιάβασαν τὸ κείμενο καὶ ἐδιόρθωσαν τυπογραφικὰ ὀλισθήματα καὶ παραλείψεις.

1. Βλ. *ΗΟΡΟΣ* 10-12 (1992-1998) 636-637, 13 (1999) 276 καὶ 14-16 (2000-2003) 473.

2. Τὴν ἀναδημοσίευσα στὸν *ΗΟΡΟΝ* 8-9 (1990-91) [1993] 119-120, βλ. κατωτ. καὶ τὴν σημ. 12.

3. Τὶς δημοσίευσα ἀρκετὰ ἀργότερα· βλ. Ἄ. Π. Ματθαίου, Ἐπιγραφικὲς σημειώσεις ἀπὸ τὴν Ἀνάφη, *ΗΟΡΟΣ* 10-12 (1992-1998) 404-406, ἀρ. 1 καὶ 2.

4. Ἀφορμὴ τῆς γνωριμίας καὶ τῆς στενῆς φιλίας μὲ τὸν Σιγάλα ὑπῆρξε τὸ δεύτερο ταξίδι μας στὴν Ἀνάφη (25-29.7.1978). Ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἀπ᾽ εὐθείας δρομολόγιο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ τὴν Δευτέρα (24.7), χρειάστηκε νὰ ταξιδεύσωμε πρῶτα στὴν Σαντορίνη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ περάσωμε τὴν ἑπόμενη ἡμέρα στὴν Ἀνάφη. Ἐπήγαμε μὲ τὸ λεωφορεῖο στὸ Ἀκρωτήρι καὶ συναντήσαμε τὸν Σιγάλα συστημένοι ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη κοινὴ φίλη ἀρχαιολόγο Ὄλγα Φιλανιώτου (τότε Χατζηαναστασίου), ποὺ ὑπηρετοῦσε στὴν ἴδια Ἐφορεία· ὁ Χαραλάμπης μᾶς δέχθηκε μὲ θέρμη, μᾶς ἐφίλεψε σὲ μιὰ παλαιὰ ταβέρνα κοντὰ στὴν ἀνασκαφὴ καὶ μᾶς φιλοξένησε σὲ ὑπόσκαφο(;) δίπλα στὴν παραλία.

5. Βλ. *ἔνθα ἀνωτ.* (σημ. 3), σελ. 406, ἀρ. 3.

ἀρχιτεκτονικὰ μέλη πλησίον καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ ἐξωκκλησιοῦ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, ποὺ βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὅρμο *Καταλυμάτσα* (*Καταλυμάκια*).[6]

Στὸ ταξίδι τοῦ 1990 (τέλη Ἰουλίου/ἀρχὲς Αὐγούστου) στὴν *Παναγία στὸ Δοκάρι* ἐντόπισα (31.7.1990) δύο ἀκόμη ἀδημοσίευτες ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές.[7] Στὸ Μοναστῆρι τῆς Παναγίας τῆς Καλαμιώτισσας (εἰκ. 2) ἐπεχείρησα νὰ ταυτίσω τὶς ἐπιγραφὲς ποὺ ἀπόκεινται ἐκεῖ καὶ νὰ συντάξω κατάλογο.[8] Τότε εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τὴν ἐλλιπῆ συνθήκη[9] Ἀνάφης καὶ Ἀξοῦ τῆς Κρήτης καὶ μίαν ἀναθηματική.[10] Στὸ ταξίδι αὐτὸ περπάτησα καὶ μέχρι τὸ *Πυργί*, γιὰ νὰ ἰδῶ τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου (εἰκ. 3, 4),[11] γιὰ τὰ ὁποῖα μοῦ εἶχε μιλήσει ὁ μακαρίτης Κυριάκος Ἀντωνιάδης, ἰδιοκτήτης τοῦ καφενείου – ταβέρνας στὴν Χώρα τῆς Ἀνάφης.

Τὸ 1992 ἐπρότεινα στὸν φίλο καὶ συνεκδότη Γιάννη Ἀντ. Πίκουλα νὰ ἐξορμήσωμε (4-9 Σεπτεμβρίου) στὴν Ἀνάφη. Ἀπότοκο τῆς ἐργασίας μας ἦταν τὸ ἄρθρο ποὺ δημοσιεύσαμε.[12] Στὸ πρῶτο μέρος ἐπαναδημοσίευσα τὴν ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀλκυτίωνος, *IG* XII 3, 255, καὶ ἐσημείωσα τὸν ἐντοπισμὸ ἐκτὸς τῶν δύο, ποὺ εἶχα ἰδεῖ στὴν *Παναγία στὸ Δοκάρι* (βλ. ἀνωτ.) τριῶν ἀκόμη νέων.[13] Στὸ δεύτερο μέρος ὁ Γ.Α.Π. ἐδημοσίευσε τὰ ἀποτέλεσματα τοῦ ὁδοιπορικοῦ μας καὶ τῆς πορείας ποὺ ἔκανε μόνος ἀπὸ τὸ Μοναστῆρι πρὸς τὴν ἀρχαία Ἀνάφη, καθὼς καὶ ἄλλων συντομωτέρων.

Τὸ 1996 προσεκάλεσα τοὺς τότε μαθητές μου Νάσο Θέμο, Ἔλενα Ζαββοῦ καὶ Γιῶργο Παπαδόπουλο νὰ ταξιδεύσωμε στὴν Ἀνάφη, κυρίως γιὰ νὰ τοὺς δείξω ἕναν τόπο ποὺ ἀγαποῦσα καὶ ἀγαπῶ πολύ, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἐμφυσήσω αὐτὴν τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἔρευνα τῶν ἀρχαιοτήτων της. Τὸ ταξίδι διήρκεσε ἀπὸ τὶς 6 ἕως τὶς 9 Ἰουλίου. Ἀνεβήκαμε στὴν *Παναγία στὸ Δοκάρι* καὶ μετὰ στὴν ἀρχαία πόλη (εἰκ. 5)· καθὼς ἀνεβαίναμε, εἴχαμε τὴν προσοχή μας νὰ ἐντοπίσωμε καὶ ἄλλες νέες ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὲς ἐκτὸς ἐκείνων ποὺ εἶχα ἐντοπίσει στὰ παλαιότερα ταξίδια μου. Κατεβήκαμε καὶ πρὸς τὴν θάλασσα, στὴν Ἁγία Εἰρήνη, ὅπου εἶχα ἰδεῖ δύο ἀκόμη ἐπιγραφές, καὶ κατόπιν στὰ *Καταλυμάτσα* καὶ στὸν *Ρούκουνα*. Ἐπήγαμε καὶ στὸ Μοναστῆρι, γιὰ νὰ συνεχίσωμε τὴν σύνταξη συνοπτικοῦ καταλόγου τῶν ἐντοιχισμένων καὶ κατακειμένων ἐκεῖ ἐπιγραφῶν, βάσει παλαιοτέρου ἀρχικοῦ, τὸν ὁποῖο εἶχα καταρτίσει.[14]

---

6. Τὴν ἐδημοσίευσε ὁ Γ. Παπαδόπουλος, Ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Ἀνάφη, *ΗΟΡΟΣ* 22-25 (2010-13) 361-373, εἰδ. σελ. 361-362, ἀρ. 1, μετὰ ἀπὸ πρότασή μου.

7. Τὴν πρώτη ἐδημοσίευσα *ἔνθα ἀνωτ.* (σημ. 3), σελ. 406-407, ἀρ. 4. Τὴν δεύτερη ὁ Παπαδόπουλος, *ΗΟΡΟΣ* 22-25 (2010-13) 364-365, ἀρ. 3, μετὰ ἀπὸ πρότασή μου.

8. Στὸν κατάλογο αὐτὸν ἀναφέρομαι ἐμμέσως στὸν *ΗΟΡΟΝ* 8-9 (1990-91) [1993] 120.

9. Δημοσιεύεται προσεχῶς ἀπὸ τὸν ὑπογραφόμενο.

10. Τὴν ἐδημοσίευσε ὁ Παπαδόπουλος, *ΗΟΡΟΣ* 22-25 (2010-13) 363-364, ἀρ. 2, μετὰ ἀπὸ πρότασή μου.

11. Τὴν σχετικὴ πληροφορία περὶ τοῦ ἀρχαίου κτίσματος καὶ τὶς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὴν ἐξόρμησή μου ἐκεῖ μετέφερα στὸν Γιάννη Πίκουλα, ὅταν τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1992 (βλ. ἀνωτ.) ταξιδεύσαμε στὸ νησί. Ἐκεῖνος ἐπῆγε στὴν *Βαγιά*, νὰ ἰδῆ τὸν πύργο, τὴν ἑπόμενη φορὰ ποὺ ταξιδεύσαμε μαζὶ στὴν Ἀνάφη, τὸ 1998, βλ. κατωτ.· ἐπίσης Γ. Ἀ. Πίκουλα, Μὲ ἀφορμὴ τοὺς πύργους τῆς Σίφνου, στὸν τόμο *Πρακτικὰ τοῦ Α΄ διεθνοῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου*, Ἀθήνα 2000, 263-277, σημ. 26.

12. Ἄ. Π. Ματθαίου – Γ. Ἀ. Πίκουλας, Ἀρχαιολογικὲς σημειώσεις ἀπὸ τὴν Ἀνάφη, *ΗΟΡΟΣ* 8-9 (1990-91) [1993] 119-130.

13. Μία ἐξ αὐτῶν εἴδαμε μὲ τὸν Γιάννη Πίκουλα στὶς 8.9.92 στὴν *Χώρα* στὸ σπίτι τοῦ παπα-Δημήτρη Ἀλεξόπουλου. Τὴν δημοσίευσα στὸν *ΗΟΡΟΝ* 10-12 (1992-1998), 407-408, ἀρ. 5.

14. Βλ. ἀνωτ., καθὼς καὶ τὴν σημ. 8.

Ἐπαναλάβαμε τὸ ταξίδι μας τὸ ἑπόμενο ἔτος (1997) καὶ μάλιστα ἐπήγαμε δύο φορές, στὶς 14-17 Ἰουνίου[15] (εἰκ. 6), καὶ στὶς 5-8 Σεπτεμβρίου στὸ πανηγύρι τῆς Παναγίας τῆς Καλαμιώτισσας. Μαζί μας ἦλθε καὶ ὁ νέος τότε μαθητής μου Κωστῆς Ἀλεξανδρόπουλος.

Τὸ ἴδιο ἔτος (1997) ὁ ὑπογραφόμενος παρέδωσε[16] στὸν Χ. Σιγάλα, τότε ὑπεύθυνο γιὰ τὴν Ἀνάφη ἐπιμελητὴ Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἐφορείας Κυκλάδων, προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιγραφικῆς Ἑταιρείας περὶ τῆς προστασίας τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ νησιοῦ, τὶς ὁποῖες συνέταξε κατόπιν σχετικῶν συζητήσεων[17] καὶ ὑποδείξεως τοῦ Σιγάλα καὶ συνεννοήσεως μὲ τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας Γ. Ἀ. Πίκουλα, Ἀθ. Θέμο, Ἔλ. Ζαββοῦ καὶ Γ. Παπαδόπουλο, οἱ ὁποῖοι καὶ συνυπέγραψαν τὸ κείμενο.

Ἐπανήλθαμε τὸ ἑπόμενο ἔτος (5-8 Σεπτεμβρίου 1998)· συμμετεῖχαν οἱ Γ. Ἀ. Πίκουλας, Ἑλένη Κουρίνου, Θέμος, Παπαδόπουλος καὶ Ζαββοῦ.

Ταξιδεύσαμε καὶ τὸ 1999 (10-14 Ἰουλίου 1999)· συμμετεῖχαν οἱ Θέμος, Παπαδόπουλος, Ζαββοῦ καὶ Εἰρήνη Χωρέμη. Ἐργαστήκαμε στὸ Καστέλλι (εἰκ. 7) καὶ ἐντοπίσαμε παλαιὲς ἐπιγραφές, δημοσιευμένες ἤδη στὶς *IG*, καὶ νέες. Ἐργαστήκαμε καὶ στὸ Μοναστῆρι (εἰκ. 8).

Τὸ 2001 (13-15 Ἰουλίου) ταξιδεύσαμε καὶ πάλι στὸ νησί. Συμμετεῖχαν[18] αὐτὴν τὴν φορὰ περισσότερα μέλη τῆς Ἐπιγραφικῆς Ἑταιρείας, οἱ Θέμος, Ζαββοῦ, Παπαδόπουλος, Γεωργία Μαλούχου, Βούλα Μπαρδάνη, καὶ Νίκη Μακρῆ. Ἐργαστήκαμε κυρίως στὸ Καστέλλι.

Νέα ἐξόρμηση ἐκάναμε τὸ 2002 (28 Ἰουλίου – 4 Αὐγούστου). Συμμετεῖχαν οἱ Θέμος καὶ Ζαββοῦ.

Τὸ 2004 καὶ 2005 ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ ὀλιγοημέρων διακοπῶν εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπανεξετάσω τὸν κατάλογο τῶν προξένων, *IG* XII 3, 251.[19] Μία ἀκόμη φορὰ ἐπανεξέτασα τὸν λίθο στὶς 11.7.10 ἐξ ἀφορμῆς ἐκπαιδευτικοῦ ταξιδιοῦ (3-24.7.10) ὁμάδος ξένων φοιτητῶν, τὸ ὁποῖο ὀργάνωσε ἡ παλαιὰ μαθήτριά μου ἱστορικὸς καὶ ἐπιγραφικὸς Νίκη Μακρῆ, δ.Φ., ὑπεύθυνη τοῦ *Μορφωτικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ κέντρου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ* (*HERC*).

Ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ σημειώνω[20] ὅτι στοὺς παλαιοὺς μαθητές μου, καὶ φίλους, Ἔλενα Ζαββοῦ, Νάσο Θέμο καὶ Γιῶργο Παπαδόπουλο, ἔδωσα τὸ 1998 ὅσες σημειώσεις περὶ ἀδημοσιεύτων ἐπιγραφῶν εἶχα μέχρι τότε, καθὼς καὶ ὅσες ἐπιγραφὲς ἐντόπισα ἀργότερα ὁ ἴδιος κατὰ τὶς κοινές μας περιηγήσεις τὰ ἔτη 1999, 2001 καὶ 2002 παροτρύνοντάς τους νὰ τὶς δημοσιεύσουν.[21]

---

15. Στὸ ταξίδι συμμετεῖχε καὶ ἡ παλαιὰ μαθήτριά μου Νεφέλη Παπουτσάκη, πτυχιοῦχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

16. Τὸ κείμενο παρεδόθη στὶς 5.8.97 στὰ γραφεῖα τῆς Ἐφορείας Κυκλάδων.

17. Ὁ Σιγάλας ἔτρεφε μεγάλη ἀγάπη καὶ εἶχε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ἀρχαιότητες τῆς Ἀνάφης. Ἤδη μετὰ τὸ δεύτερο ταξίδι στὸ νησί (1978) ἤμασταν σὲ ἐπαφή (τοῦ εἶχα στείλει καὶ σχετικὴ ἐπιστολή), ἀλλὰ τότε δὲν ἦταν ἀκόμη ὑπεύθυνος γιὰ τὸ νησί. Ὅπως ἤδη ἐσημείωσα (βλ. ἀνωτ.), τοῦ εἶχα δώσει καὶ τὰ ὄστρακα ποὺ εἶχα περισυλλέξει ἀπὸ τὴν *Χώρα*. Ἀργότερα, ἀμέσως μετὰ τὸ ταξίδι τοῦ 1990, τοῦ ἔστειλα φωτογραφίες ἀπὸ τὸ Μοναστῆρι καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν βδ. γωνία τοῦ περιβόλου, πλησίον τῆς ὁποίας μὲ ἀπόφαση ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων καὶ προφανῶς τὴν συναίνεση τῆς Μητροπόλεως Θήρας, –τὸ Μοναστῆρι ἀνήκει στὴν δικαιοδοσία της–, ἐκτίζονταν αὐθαιρέτως δύο ἀποθηκευτικοὶ χῶροι.

18. Στὶς ἐξορμήσεις τοῦ 1997, 1998, 1999 καὶ 2001 συμμετεῖχε καὶ ἡ ἀρχαιολόγος Μαριάνθη Μήκα.

19. Ἀναδημοσιεύεται προσεχῶς ἀπὸ τὸν ὑπογραφόμενο.

20. Τὸ εἶχα σημειώσει καὶ στὴν εἰσαγωγή (σελ. 403-404) στὸ ἄρθρο «Ἐπιγραφικὲς σημειώσεις ἀπὸ τὴν Ἀνάφη», *ΗΟΡΟΣ* 10-12 (1992-1998) 403-409.

21. Σύντομο ἱστορικὸ τοῦ ἐντοπισμοῦ καὶ τῶν δημοσιεύσεων τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀνάφης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν L. Ross καὶ Κ. Σ. Πιττάκη καὶ ἑξῆς δίδουν οἱ Ζαββοῦ, Θέμος καὶ Παπαδόπουλος ὑπὸ τὸν τίτλο «Η επιγραφική έρευνα στην Ανάφη» στὸν τόμο *Το Αρχαιολογικό Έργο στα Νησιά του Αιγαίου, Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού Συνεδρίου (Ρόδος 27.11-1.12.2013)*, επιμ. Π. Τριανταφυλλίδης, τόμ. Β΄, Μυτιλήνη 2017 [2018], 463-470, ὅπου καὶ ἀπεικονίζονται πολλὲς ἐπιγραφές.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Προηγουμένως ὑπογράμμισα (σημ. 17) τὴν μεγάλη ἀγάπη καὶ τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ποὺ εἶχε ὁ Χ. Σιγάλας γιὰ τὶς ἀρχαιότητες τῆς Ἀνάφης. Ἔμπρακτο δεῖγμα τους ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι ἡ μετάφρασή του, –ἐκείνου τοῦ ἐκ πεποιθήσεως ὀλιγογράφου–, τριῶν σημαντικῶν γιὰ τὴν ἀρχαιολογία καὶ τὴν μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀνάφης κειμένων.[22]

1. Fr. Hiller von Gaertringen, *Anaphe·* τὸ κείμενο εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν πρῶτο τόμο (I. 351-358) τοῦ μνημειώδους ἔργου ποὺ ἐξέδωσε ὁ μέγιστος ἐκεῖνος ἐπιγραφικὸς καὶ γνήσιος φιλέλλην· *Thera*: *Untersuchungen*, *Vermessungen und Ausgrabungen in den Jahren 1895-1902,* I-III, Berlin 1899-1904.

2. L. Ross, *Inselreisen*, Halle [2]1912-13, (Achter Brief. Anaphe. Thera), 63-68.[23]

3. L. Ross, *Ueber Anaphe und Anaphaeische Inschriften*, ἀπὸ τὸν 2ο τόμο *Archäologische Aufsätze*, Leipzig 1861, 486-527.[24]

---

22. Οἱ μεταφράσεις ἔγιναν, γιὰ νὰ περιληφθοῦν σὲ τόμο περὶ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀνάφης ποὺ ἐσχεδίαζε ὁ ὑπογραφόμενος νὰ ἐκδώση ἡ Ἑταιρεία μας· ἡ ἔκδοση γιὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μου δὲν ἔγινε. Οἱ μεταφράσεις ὅμως θὰ δημοσιευθοῦν.

23. Πρόκειται περὶ ἀναθεωρημένης ἐκδόσεως μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Hiller von Gaertringen· ἡ πρώτη ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν L. Ross ὑπὸ τὸν τίτλο *Reisen auf den griechischen Inseln des Ägäischen Meeres*, I-IV, Stuttgart – Tübingen 1840-1852.

24. Τὸ κείμενο ἀρχικῶς ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τὸν L. Ross στὸ *Schriften der Münchener Akademie* 1838, 401 κέ.

Εἰκ. 1. Ἡ Παναγία στὸ Δοκάρι.

Εἰκ. 2. Ἡ εἴσοδος τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Καλαμιώτισσας. Στὸν ἀριστερὸ τοῖχο εἶναι ἐντοιχισμένες ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ *IG* XII 3, 267 (ἄνω), ἡ ἀναθηματικὴ *IG* XII 3, 258 (πρὸς τὴν ἀριστ. παραστάδα τῆς θύρας) καὶ ἡ τιμητικὴ *IG* XII 3, 273 στὴν ἀριστερὴ παραστάδα· στὸν δεξιὸ τοῖχο (ἄνω) ἡ τιμητικὴ *IG* XII 3, 272.

Εἰκ. 3-4. Τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου στὸ *Πυργί*.

Εἰκ. 5. Ταφικὰ κτίσματα τοῦ νεκροταφείου στὴν δυτικὴ πλαγιὰ τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἀνάφης.

Εἰκ. 6. Στὴν δυτικὴ πλαγιὰ τῆς ἀρχαίας πόλεως· Ν. Θέμος καὶ Κ. Ἀλεξανδρόπουλος (Ἰούν. 1997).

Εἰκ. 7. Ἡ θέα ἀπὸ τὸ Καστέλλι πρὸς νότον. Διακρίνεται ἡ Παναγία στὸ Δοκάρι καὶ ἀρκετὰ χαμηλότερα τὸ μικρὸ ὕψωμα τῆς Ἁγ. Εἰρήνης στὰ ἀριστερὰ τοῦ λοφίσκου ποὺ χωρίζει τὴν παραλία τοῦ Ρούκουνα (δεξιά) ἀπὸ τὰ Καταλυμάτσα. (Λήψη 1998. Α.Π.Μ.).

Εἰκ. 8. Ἡ τράπεζα τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Καλαμιώτισσας. Εἶναι κτισμένη μὲ λίθους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος Ἀσγελάτα. Ἔχουν ἐντοιχισθῆ καὶ οἱ ἐπιγραφὲς *IG* XII 3, 249 καὶ 274. (Λήψη 1990. Α.Π.Μ.).